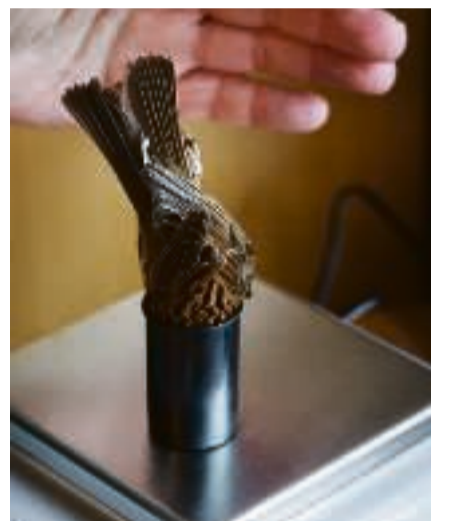

Den garvede fuglemand Henrik Knudsen sætter en jernspurv fri efter en succesfuld ringmærkning ved Fuglestation Blåvand.

Danmarks mindste fugl, en fuglekonge på bare fem gram, er gået i Henrik Knudsens net. Den er sandsynligvis kort forinden fløjet hele vejen over Nordsøen fra sin overvintring i England.

En plastikdåse, som engang blev brugt til filmruller, er det perfekte redskab til vejning af småfugle.

Vadehavscenetreets leder Klaus Melbye med et kranie af en sule.

På vingerne. Millioner af fugle på træk gæster i disse måneder den jyske vestkyst for at tanke op, inden turen går videre nordpå til yngleområderne. Weekendavisen besøgte den enorme rasteplass og nogle af de passionerede mennesker, som lever og ånder med fuglene.

Fuglemandssnak

AF MORTEN BEITER
FOTO: NIELS CHRISTENSEN

Her er der noget, millioner af års evolution endnu ikke har givet mennesket, så er det vinger. Vi kan tilintetgøre verden op til flere gange og skabe en cassata siciliana, hvis vi vil. Men vi kan ikke flyve ved egen kraft, slippe jorden og svæve i vinden. Og når vi forsøger at kompensere for den manglende egenskab ved at sætte os ind i særligt indrettede maskiner, som – uanset hvor avancerede de er – ikke kan hamle op med den mindste spurv, må flyet stige op i ti kilometers højde for at få luften bare nogenlunde for sig selv, og selv dér kan vi risikere at støde på trækkende gæs.

Nej, lufrummet er ikke for mennesker, selv om vi gør alt, for at lade som om det modsatte var tilfældet. Og måske derfor betragter nogle af os fuglene som de mest fascinerende blandt vores medskabninger. Eller, som leder af Vadehavscenetre Klaus Melbye udtrykker det, da vi ensomme i et åbent landskab kører ad Låningsvejen ud mod Mandø:

»De har vinger, og det har vi ikke. De kan noget, vi ikke kan, og som vi drømmer om. Det har noget med frihedstrang at gøre, tror jeg.«

Det er en ganske almindelig dag sidst i marts, og Vadehavet er blevet indtaget af millioner af fugle på træk, som er i gang med at æde sig fede i dyndsnele og frynseorme, og hvad havbunden ellers byder på, inden turen for manges vedkommende går videre nordpå, mod tundraen. Er man en bramgås eller en knortegås, skal man for eksempel til Sibirien. Er man en kortnæbbet gås, skal man til Svalbard. Og er man en islandsk ryle, og det er man tit i Vadehavet på denne tid, så gælder det også tundraen, når kropsvægten er blevet fordoblet fra 42 til 86 gram.

Vi ruller forbi en mindre flok rylere, som ivrigt prikker i havbunden med deres lange, spidse næb, som var de symaskiner med pedalen på mellemgas.

»Normalt ville de være fløjet op. Men de er nok lige ankommet fra syd for Sahara, så de tænker ikke på andet end at spise,« siger Klaus Melbye.

Vores tur gennem det enorme fugleområde startede dagen i forvejen lidt nord for Vadehavet ved en af Danmarks nyeste ferskvandsøer, den naturgenoprettede Filsø, som efter et drej på pumpehanen og fjernelse af nogle diger i 2012 forvandlede

sig fra landbrugsland til noget af den sø, den oprindeligt var, indtil mennesket begyndte at rode og regere i 1800-tallet. Et genvundet paradys for dyr, men også for mennesker, som kan komme tæt på fuglene i nogle af de mange udsigtstårne, søen er blevet udstyret med af sin nye ejer og godgører, Aage V. Jensen Naturfond.

Det regner, nej, det øser ned, og vandet har tændt en dyb glød af brunt, sort og gyldent i den kuperede hede ved søen, endnu klædt i sin strenge vinterdragt, der næsten er den flotteste, fordi den fremkaldt indre billeder af det, der snart skal til at ske, og som kulminerer, når først guldblokkerne og senere lyngen springer ud. Bent Jakobsen viser rundt på et københavnsk, som 40 år i Vestjylland ikke har kunnet udvise.

»Jeg er egentlig uddannet bankmand og arbejdede i en bank fra '68 til '74. Når jeg cyklede på arbejde, trak fuglene oppe over hovedet på mig, om foråret mod nord og om efteråret mod syd, og det trak, og det trak. Til sidst kunne jeg ikke holde det ud længere, så jeg stoppede simpelt hen. Jeg havde sparet nogle penge sammen, og så sagde jeg til mig selv, at dem måtte jeg leve af, så længe jeg kunne, og så måtte jeg finde ud af det. Og det gjorde jeg så,« siger Bent Jakobsen, som siden har ringmærket i nærheden af 100.000 fugle og undervejs uddannede sig som naturvejleder.

»Tre uger inden Åge Jensens fond skulle overtage området, fik jeg det at vide, sådan tys-tys. Jeg ved ikke, om I kan forestille jer, hvordan man har det. Man går her og er jublende glad for, at Filsø bliver naturområde igen. Men du kan ikke sige noget. Så når folk spurgte, hvorfor jeg var så glad, måtte jeg bare sige: »Jo, solen skinner,« fortæller Bent Jakobsen.

Vi står i Petersholmtårnet ved søen og har udkig til både skarver, skalleslugere og den invasive art nilgåsen, mens områdetes fineste beboere, et havørnepar og den i Danmark sjældne sandterne, ikke viser sig i dag. I baggrunden kan man høre den hvinende larm af bæltekøretøjer fra det militære øvelsesterræn, som har lagt beslag på 6500 hektar skov og hede herude, men det er fuglefolkene kun glade for.

Fuglebumsen i Blåvand

»Personligt har jeg i hvert fald ikke noget imod det, for ellers havde det hele været tapetseret til med sommerhuse,« siger Henrik Knudsen, som vi næste morgen tidlig møder på Fuglestation Blåvand, hvor Henrik Knudsen opholder sig mere end hjemme hos sig selv på Tåsinge.

»Fuglebums,« kalder han sig selv. Hans gamle far er lidt mere diplomatisk med udtrykket »nomade.«

»Jeg har været dyretosset siden midten af 70'erne, da jeg var fem-seks år. Men det gik først helt galt lidt senere, da det viste sig, at jeg var mongol til matematik, og min far sendte mig til ekstraundervisning. Jeg var godt nok ikke begejstret over udsigten til at skulle tærse ligninger, men det kom jeg heller ikke til. For det viste sig, at læreren var fuglekigger og hurtigt opdagede, at jeg havde samme interesse. Så han begyndte at slæbe mig med til Skagen på trækture og med til Sverige for at se på ørne. Jeg lærte ikke én ligning, men jeg lærte om fugle og mødte nogle jævnaldrende, som havde samme interesse. Vi er nu blevet gråhårede og halvskaldede, men render stadig rundt og ser på fugle. Så min far siger tit, at det var det dummeste, han nogensinde har gjort. For ellers mente han nok, at hans søn var blevet til lidt mere end en fugletosse,« fortæller Henrik Knudsen.

Han starter med at ringmærke fugle, når sæsonen går i gang 1. marts, og holder pause i juli, men fortsætter så ellers til sidst i november. Det bliver til omkring 5000 fugle om året, og indtil de er ringmærket og er sluppet løs igen. Indtil for nylig var gærdesmutten Danmarks næstmindste fugl, men den er nu blevet overhalet inden om af den rødtoppede fuglekonge, en sydeuropæisk art, som er på vej ind.

»Jeg fangede én med en hollandsk ring sidste år. Det var den første levende, som var læst i Danmark, så det var lidt fedt,« siger Henrik Knudsen og blæser gærdesmutten på brystet, så han kan se, hvor meget fedt den har på kroppen.

»Det her er en 'fedt 1', hvilket er meget lidt. Den skal helt op på 5, før den kan komme videre.«

Marskens nordlys

Betalingen er dårlig, 150 kroner om dagen, man skal op, før fanden får sko på, for at åbne nettene inden solopgang,

det kan være en munkeagtig, ensom tilværelse, og Henrik Knudsen bliver ofte syg, når en sæson er forbi, fordi han er blevet udtæret af søvnmangel. Af samme grund advarede en læge ham engang om, at han ikke ville blive 50, hvis han ikke lagde sin livsstil om. Så nu går han lidt tidligere i seng. Men fuglene håber han at kunne blive ved med så længe som muligt.

»Det bliver da sværere og sværere at leve sådan her, også på grund af det økonomiske, men man tilpasser sig. Nu har jeg heller ikke så meget, jeg skal betale til, ingen børn, for ellers havde det været helt umuligt. Bare jeg kan betale huslejen, er jeg tilfreds,« siger han.

Hen på eftermiddagen er vi på vej rundt på Mandø sammen med Klaus Melbye fra Vadehavscenetre efter en tur hen over den uendelige flade, hvor sværme af tusindvis af rylere danner chancerende, metalliske bånd på himlen i noget, der meget rammende er blevet kaldt »marskens nordlys.«

»Men det kendetegner lidt fuglefolk, gør det ikke?« kommenterer han livsstillen.

»Der er ikke mange kvinder i det slæng. Vi har lige mistet en rigtig god fuglemand herude. Han døde af kræft, 37 år gammel. Det var simpelt hen så trist. Men han var særlig på den måde, at han havde en familie, han havde børn, og han forstod at dele fuglene og børn og familie. Det gjorde ham til en enner. Jeg er heller ikke selv en del af fugleslægten, for jeg er også gift og har børn og har det rigtig godt med det. Jeg har nogle dejlige sønner, og da en af de første danske steppehøge blev set nede ved Råhede, da væltede det jo ind med alle mulige fuglespottere, og folk var helt vilde. Så kom min søn på ti år, tog ansigtet fra kikkerten og sagde: 'Far, den er grå og hvid, og den ligner en sølvmåge. Er det det, de er kørt helt fra København for at se?' Det er skønt at høre sådan noget fra en knægt på 10 år. Men omvendt er det også fantastisk, at der er nogle, der er passionerede,« siger Klaus Melbye og afbryder sig selv, da en stor rovfugl letter fra et skovkrat og stryger ind foran os.

»Hov! Hvad har vi dér? Nej, det er nemlig ikke en rørhøg. Det er bare en musvåge.«

Sådan bliver vi hele tiden afbrudt. »Der er en lysbuget knortegås!« »Der er en husrødstjert!« Og »der er en gul vipstjert, det er den første, jeg ser i år!«

Velkommen til Iorteland

Sidste udbrud kommer fra Iver Gram i nærheden af Det Dansk-Tyske Dige vest for Tønder, hvor tusinder og atter tusinder af gæs, mest de fremstormende sort-hvide bramgæs, er i færd med at tanke op til turen videre til Sibirien. Gram

Op mod et par hundrede tusinde bramgæs lægger vejen forbi Danmark på vejen mod ynglepladserne i det nordlige Rusland, og en god del af dem tanker op i Tøndermarsken, her i inddigningen Margrethe Kog ved Højer.

En fuglekongehan i nettet.

Resterne af en måge, efter at en rovfugl har fået sin frokost. På Mandø.

er biolog og var i mange år udstationeret embedsmand fra Miljøministeriet, men lever nu af at guide besøgende rundt i marsken, blandt andet for at se stæresværmenes dans på himlen, som Iver Gram har gjort kendt over hele landet under navnet »Sort Sol«. Med 45.000 årlige besøgende uden tvivl det største trækkplaster i den del af landet ud over Tønder Festivalen. Og beviset på, at man også som menneske kan leve af sin natur. Hvis man passer godt på den.

Vi ser ud over en gåseflok på omkring 25.000 gæs, der æder og skider i ét væk, mere præcist med et indtag på tre gange deres kropsvægt om dagen, »og når de rigtig er i gang, kommer der et ekskrement hvert 1,8 minut, og der går 12,5 minutter fra næbspids til halegump, så meget gennemtræk er der,« fortæller Iver Gram henrykt.

Ikke underligt, at de tyske landmænd får udbetalt erstatning, hvis de kan dokumentere, at antallet af gåselorte pr. kvadratmeter mark overstiger et vist antal. Sådan er det endnu ikke på den danske side af grænsen, hvor gæssene i stedet bliver jaget med biler for at holde dem væk fra markerne. Et sisyfosarbejde, hvis det handler om bramgæs, som år efter år vender tilbage og bare bliver flere og flere.

Vi kører hen over den lille dæmningsvej, som ligger lige på grænsen og så præcist, at højre side af vejen ligger i Danmark og den venstre i Tyskland.

»Lige her omkring fandt jeg engang for mange år siden 40 pas, der var stampet ned i muddret. Det var, da én af de illegale ruter ind i landet gik den her vej, og nogle skaffede sig af med deres pas, fordi de måske ikke havde ret til opholdstilladelse, og så kunne de måske lade som om, de kom fra et andet sted.«

Friheden er ikke den samme på jorden, som den er i luften. Og nu går en havørn på vingerne henne på diget, og tusinder af bramgæs går på vingerne for at redde sig, og himlen har igen vores fulde opmærksomhed.

Højtlesning

Hvis De er abonnent, kan De høre Morten Beiter læse sin artikel på Lydavisen.dk

Kommentar. Det er åbenbart bedst, at den frie vilje tøjles lidt, og så må resten af Danmark også lystre.

Cykelhjelmsvang, nu!

AF MARTA SØRENSEN

»Jeg vil jo gerne have, at din hjerne bliver ved med at fungere,« fik jeg for et par måneder siden at vide fra et velmenende menneske, der bruger cykelhjelme. Vedkommende supplerede med en hårresende ulykkeshistorie om en hjelmless cyklist, der var endt som grøntsag. Et dagdrømmende øjeblik, en uopmærksom højresvingende bilist, og man risikerer trafikkatastrofer og pludselig død, blev det antydnet.

Selv er jeg en frihedselkende og modig landevejspioner, der selvfølgelig kører barhovedet, fordi jeg ikke frygter døden, lever i nuet og i øvrigt synes, at cykelhjelme er bøvlende og usmarte. Derfor fortrænger jeg resolut ovenstående rædselsfortællinger,

ligesom jeg også planlægger at fortrænge de nedslående katastrofeshistorier, der på sociale medier fulgte Avisen.dk's nylige undersøgelse om cykelhjelme. Mediets rundspørge viser, at over 70 procent af danskerne ønsker, at det skal være lovpligtigt at bruge hjelm. Nogle mener, påbuddet kun skal gælde børn eller unge, men knap halvdelen vil faktisk også gerne have, at jeg myndige og selvbestemmende individ skal risikere en bøde, hvis jeg dropper hjelmen på vej til Netto.

NOGLE ville måske sige, at jeg repræsenterer den side i debatten, der handler om menneskets utrolig stærke trang til at gøre virkelig idiotiske ting, fordi man har lyst. Her vil jeg påpege, at der findes undersøgelser, som viser, at cyklister som jeg i gennemsnit kører sikrere og behandles bedre af andre trafikanter. Når antallet af hjelme går op, går antallet af hjerneskader ikke nødvendigvis ned.

Men hånden på hjertet: Det er jo bare min beroligende efferationalisering, der skal forsvare det faktum, at det er sværere at købe en hjelm og tage den på hver dag end ikke at gøre det. Det er nemmere at gøre noget nemt, som man kan få lidt obligatorisk dårlig samvittighed over, inden man gør det igen.

Det havde den studerende erfaret, der for halvandet år siden skrev et indlæg til Politiken med titlen »Tving mig til at bære cykelhjelme, tak!«. Hun ønskede, at staten simpelthen gjorde det lovpligtigt for hende at bære hjelm. Selvfølgelig kunne hun af egen drift sætte en sådan på hovedet, men ak, alt det gode, hun vil, det gør hun ikke, mens alt det onde og risikofyldte, som hun ikke vil, det gør hun. Altså er det bedst, at den frie vilje tøjles lidt, og så må resten af Danmark også lystre.

På den anden side af debatten står den berusende trang til at underkaste sig. Når

man har erkendt, at man ustandselig træffer dårlige valg, især når man er travl og måske lidt sulten, er der intet mere saliggørende end at vide, at der trods alt er ét område, hvor man ikke behøver bruge kræfter på at vælge det fornuftige, fordi loven har gjort det for dig. Trangen til underkastelse er forståelig, men også en smule ynkelig på lang sigt, især når det kommer til så relativt private detaljer som, hvad man putter på hovedet.

Lad os hjerneskadede, -rystede og -døde in spe dog have vores små frihedsventil ned ad Amagerbrogade, vores beige aflagens af det vilde pionerliv, ud i det ukendte med ubeskyttet hoved, vinden i håret og diodelygter til 20 kroner. Måske fungerer vores hjerner ikke helt perfekt i lige det øjeblik, men vi nyder det, mens vi ler døden i ansigtet, får obligatorisk dårlig samvittighed og fortrænger alting igen.

CIVIC

FANTASTISKE KØREEGENSKABER. FØRENDE PÅ SIKKERHED.

NY HONDA CIVIC
FÅ EN PRØVETUR DER OVERSTIGER DINE FORVENTNINGER

STOR SIKKERHEDSPAKKE SOM STANDARD

Kender du de køreture, man vil ønske aldrig ender? Hvor køreglæden ligesom får ny energi? Det er de ture, vores nye Civic er designet til – og denne gang er vi startet forfra. Fra bunden. Ny undervogn, nyt ultrapræcist styretøj, spritny kabine, opdateret design, 51% større stivhed i karosseriet og to nye benzinmotorer på hhv. 129 og 182 hk. Vælg mellem 6-trins manuel -eller CVT gearkasse. Alt sammen kombineret med nyt intelligent sikkerhedsudstyr, som kollisionsbegrænsende bremsesystem, vognbaneadvarselssystem, vognbaneassistent, intelligent fartpilot, udvidet vognbaneassistent og system til registrering af trafikskilte. Med andre ord: En helt uhorst sikkerhedspakke som standard. Kig forbi til en prøvetur – og sæt forventningerne højt. **Pris fra kun 249.000 kr.**

Se mere på honda.dk

HONDA
The Power of Dreams

ECE forbrug mellem 16,4 km/l og 21,3 km/l – energiklasse ■ ■. Prisen er ekskl. leveringsomkostninger kr. 3.880,-. Bilen kan være vist med ekstraudstyr. Der tages forbehold for trykfejl.